

rijksuniversiteit
groningen

faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen

Expertisecentrum

Gezinnen met meervoudige en complexe problemen

Terugblik en Vooruitblik

Expertisecentrum
Gezinnen met
meervoudige en
complexe problemen

Inhoudsopgave

Inhoud

1	Over het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen	3
1.1	Leeswijzer	3
2	Terugblik	4
2.1	Onderzoek.....	4
2.1.1	Onderzoekssubsidies.....	4
2.1.2	Publicaties	4
2.1.3	Congressen	7
2.1.4	Samenwerking op onderzoeksgebied.....	9
2.2	Onderwijs.....	12
2.2.1	Scholing	12
2.2.2	Webinars.....	12
2.2.3	Publieksacademie.....	12
2.2.4	Masteronderwijs RuG	13
2.2.5	Internationaal onderwijs.....	13
2.3	Advisering	13
2.3.1	Overzicht advieswerk	14
2.4	Netwerk.....	15
2.5	Andere activiteiten.....	15
3	Vooruitblik	18
3.1	Onderzoek.....	18
3.2	Onderwijs.....	18
3.3	Advisering	18
3.4	Netwerk.....	19

1 Over het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen

Het genereren, bundelen, verspreiden en implementeren van wetenschappelijke en praktijkkennis met betrekking tot gezinnen met meervoudige en complexe problemen zijn de hoofddoelstellingen van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Daarbij werken wij zowel binnen de faculteit als interfacultair samen met Sociologie, Ruimtelijke Wetenschappen, de Aletta Jacobs School of Public Health en het UMCG (Afdelingen Gezondheidswetenschappen en Eerstelijns geneeskunde en Langdurige zorg).

Gezinnen met meervoudige en complexe problemen zijn gezinnen die zich kenmerken door een opeenstapeling van vaak chronische problemen op zowel sociaal-economisch als psychosociaal gebied die elkaar beïnvloeden en waarbij het gezinnen niet meer lukt deze zelfstandig op te lossen. Eerdere vormen van hulpverlening hebben geen duurzaam effect gehad. Zowel vanuit bestuurlijk als op uitvoeringsniveau is er grote behoefte aan kennis en vaardigheden omtrent deze doelgroep. Er bestaan geen eenvoudige oplossingen. Een brede zienswijze en aanpak zijn belangrijk. De vier pijlers van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen zijn daarom: onderzoek, onderwijs, advisering en netwerk.

Onderzoek

Wij voeren in samenwerking met partners (praktijkgericht) onderzoek uit. Het onderzoek gebruiken wij onder meer om vragen over de effectiviteit van interventies, werkzame elementen van interventies en verbetermogelijkheden van de zorg voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen te beantwoorden.

Onderwijs

Wij verzorgen lezingen en scholing over gezinnen met meervoudige en complexe problemen voor studenten, professionals, beleidsmakers en andere geïnteresseerden.

Advisering

Wij adviseren bij vragen met betrekking tot beleid, evaluatie en monitoring, kwaliteit van interventies en het inrichten van de zorg voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen binnen gemeenten en/of organisaties.

Netwerk

Wij bundelen initiatieven en projecten van onderzoeksinstituten, praktijkinstellingen en gemeenten. Samenbrengen en verbinden van mensen en projecten die betrokken zijn bij gezinnen met meervoudige en complexe problemen is ons motto. Wij beschikken over een groot regionaal, nationaal en internationaal netwerk en stellen dit graag ter beschikking.

1.1 Leeswijzer

Het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen is in februari 2021 van start gegaan. In dit document vindt u allereerst een terugblik op de activiteiten die we sindsdien hebben ontplooid. Aansluitend zetten we onze visie op de toekomst neer. Zowel de terugblik als de vooruitblik doen we aan de hand van de eerdergenoemde vier pijlers van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

2 Terugblik

2.1 Onderzoek

We hebben talrijke onderzoeksactiviteiten uitgevoerd en geven hieronder een overzicht van verworven onderzoekssubsidies, publicaties, presentaties en samenwerkingsvormen op onderzoeksgebied.

2.1.1 Onderzoekssubsidies

Vanuit het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen hebben we verschillende onderzoekssubsidies aangevraagd en verkregen. In het kader van deze onderzoekssubsidies werken wij met diverse instellingen en kennisinstituten samen.

2023

Subsidie van de gemeente Midden-Groningen voor een onderzoek naar het meten van welzijn van (kwetsbare) burgers. €10.844

2022

Optimal organization of youth mental healthcare. Funding: Ubbo Emmius Foundation. €390,000

The role of seks and gender in interventions for families with multiple and complex problems. Funding: ZonMw. €49.960

The Shared Clarifying Analysis as an important link to increasingly optimal (home) growing up and increasingly fewer harmful out-of-home placements. Grant awarded by Fonds Welzijnswerk: €225.000,-

Working effectively in the youth sector. Subsidy round: VIMP round Effective working in the youth sector. Project title: What works for families with severe parenting problems and families with multiple and complex problems applied in practice. Grant awarded by ZonMw: €24.982

Subsidie van de gemeente Groningen voor een verkennend onderzoek naar de wetenschappelijke onderbouwing van de Richtlijn gebruikelijke hulp aan jeugdigen in Groningen. €18.517

2021

International comparison of public health systems. Funding: Council for Health and Society (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving). €25,000

2.1.2 Publicaties

Daarnaast hebben we over het onderwerp gezinnen met meervoudige en complexe problemen zowel nationaal als internationaal gepubliceerd:

Mackova J, Veselska ZD, Geckova AM, **Jansen DEMC**, van Dijk JP, Reijneveld SA. The role of parents in the care for adolescents suffering from emotional and behavioral problems. *Front Psychol.* 2022 Dec 22;13:1049247.

Sanavro S, van der Worp H, **Jansen DEMC**, Stoffelen J, Schers H, Postma M, Koning P, de Boer M, Janus G, Blanker MH. Impact of digital interdisciplinary consultation on secondary care referrals by general practitioners: a protocol for a stepped-wedge cluster randomised controlled trial. *BMJ Open*. 2022 Dec 1;12(12):e060222.

Ganczak M, Kalinowski P, Pasek O, Duda-Duma L, Sobieraj E, Goławski J, Biesiada D, **Jansen DEMC**, Vervoort J, Edelstein M & Kowalska M (2022). Health System Barriers to Child Mandatory and Optional Vaccination among Ukrainian Migrants in Poland in the Context of MMR and HPV Vaccines—A Qualitative Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 20, 1, 1-20.

Lackova Rebicova M, Dankulinova Veselska Z, Madarasova Geckova, A, **Jansen DEMC**, Van Dijk JP & Reijneveld SA (2022). Are Adverse Childhood Experiences Associated With Being in the System of Care? *Frontiers in Psychology* 13:909737.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.909737>

Peters LL, van der Pijl MSG, Vedam S, Barkema WS, van Lohuizen MT, **Jansen DEMC** & Feijen-de Jong EI (2022). Assessing Dutch women's experiences of labour and birth: adaptations and psychometric evaluations of the measures Mothers on Autonomy in Decision Making Scale, Mothers on Respect Index, and Childbirth Experience Questionnaire 2.0. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 22(1), 134. <https://doi.org/10.1186/s12884-022-04445-0>

Peters LL, van der Pijl MSG, Vedam S, Barkema W, van Lohuizen M, **Jansen DEMC** & Feijen-de Jong E. Bevallingservaringen: een psychometrische evaluatie van meetinstrumenten voor autonomie (MADM), respect (MORi) en ervaringen (CEQ2.0). *Nederlands Tijdschrift voor Obstetrie en Gynaecologie*. 135, p. 274-276 3 p., 22/5.

Boertien S, Franx A, **Jansen DEMC**, Akkermans H, de Kroon MLA (2022). Connecting Obstetric, Maternity, Pediatric and Preventive Child Health Care: A Comparative Prospective Study Protocol. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 1;19:6774. <https://doi.org/10.3390/ijerph19116774>

Jansen DEMC, Carai S, Scott E, Butu C, Pop I, Park M, Rajan D, Weber MW, Wolfe I (2022). COVID-19 has exposed the need for health system assessments to be more child health-sensitive. *Journal of Global Health* 16;12:03048.
<https://doi.org/10.7189/jogh.12.03048>

Visscher L, Jansen DEMC, Scholte RHJ, van Yperen TA, Evenboer KE, Reijneveld SA (2022). Elements of care that matter: Perspectives of families with multiple problems, *Children and Youth Services Review* 138, 106495,
<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2022.106495>

Prisma Platform Study Group, Sanavro SM, van der Worp H, **Jansen DEMC**, Koning P & Blanker MH (2022). Evaluation of the First Year(s) of Physicians Collaboration on an Interdisciplinary Electronic Consultation Platform in the Netherlands: Mixed Methods Observational Study. *JMIR human factors*, 9(2), [e33630]. <https://doi.org/10.2196/33630>

Feijen-de Jong EI, Dalmaijer M, van der Stouwe RA, **Jansen DEMC**, Warmelink JC (2022). Experiences and needs of women in vulnerable situations receiving additional interventions in maternity care: a qualitative study. *BMC Pregnancy And Childbirth* 2;22(1):536. <https://doi.org/10.1186/s12884-022-04847-0>

Feijen-De Jong EI, Warmelink JC, van der Stouwe RA, Dalmaijer M & **Jansen DEMC** (2022). Interventions for vulnerable pregnant women: Factors influencing culturally appropriate implementation according to health professionals: A qualitative study. *PLoS ONE* 17, 8, 19. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0272249>

Jansen DEMC & Illy KE (2022). Paediatric Care in The Netherlands: State of Affairs, Challenges and Prospects. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19(3):1037. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031037>

Jansen DEMC, Vanneste-van Zandvoort Y, Illy K, Popma A & Berger MY (2022). Strengthening Medical Care for Young People in the Netherlands: A Reflection. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 13;19(18):11487. <https://doi.org/10.3390/ijerph191811487>

Kleinjan M, **Jansen DEMC** & van den Essenburg M (2022). The Need for a Data Ecosystem for Youth Mental Health in The Netherlands. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 13;19(18):11499. <https://doi.org/10.3390/ijerph191811499>

Van der Pol S, **Jansen DEMC**, van der Velden AW, Butler CC, Verheij TJM, Friedrich AW, Postma MJ, van Asselt ADI (2022). The Opportunity of Point-of-Care Diagnostics in General Practice: Modelling the Effects on Antimicrobial Resistance. *Pharmacoeconomics* 40:823–833 <https://doi.org/10.1007/s40273-022-01165-3>

Visscher LV, Reijneveld SA, **Knot-Dickscheit J**, van Yperen TA, Scholte RHJ, Delsing MJMH, Evenboer KE & **Jansen DEMC** (2022). Toward tailored care for families with multiple problems: A quasi-experimental study on effective elements of care. *Family Process* 61, 2. <https://doi.org/10.1111/famp.12745>

Weiland S, Peters LL, Berger MY, Erwich JJHM, **Jansen DEMC** (2022). Women who smoke during pregnancy are more likely to be referred to an obstetrician during pregnancy and birth: results from a cohort study. *BMC Pregnancy And Childbirth* 13;22(1):479. <https://doi.org/10.1186/s12884-022-04808-7>

Knot-Dickscheit, J., Tausendfreund, T., & Boelhouwer, M. (2022). Hulp aan gezinnen met meervoudige en complexe problemen in de context van de jeugdhulp en jeugdbescherming. *OOP Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*. 61(2), 66-89.

Ruijssenaars, A.J.J.M., Van den Bergh, P.M., Ghesquière, P., Knorth, E.J., **Knot-Dickscheit, J.**, & Vandevelde (2022). *Inleiding in de orthopedagogiek*. Antwerpen/'s Hertogenbosch: Gompel & Svacina.

Zijnstra, L., Huyghen, A.-M., **Knot-Dickscheit, J.**, Wanders, F., Harder, A. (2022). KINGS: traumabehandeling voor kwetsbare gezinnen. *Kind Adolescent en Praktijk*. 21(1), 24-26. https://view.publitas.com/p222-2174/kap_1_2022/page/24-26

Visscher, L. (2022). Elements that determine the effectiveness of interventions for families with multiple problems: towards more tailored care.

Visscher, L., Holwerda, A., & Labun, A. (2022). Zo thuis en gewoon mogelijk wonen. Een onderzoek naar werkzame elementen van kleinschalige woonvoorzieningen voor jongeren.

Holwerda, A., **Visscher, L.**, & Labun, A. (2022). Zo thuis en gewoon mogelijk wonen. Een onderzoek naar werkzame elementen van kleinschalige woonvoorzieningen voor jongeren. Handvaten voor de praktijk.

Holwerda, A., & **Visscher, L.** (2022). Factsheet: in een ideale kleinschalige woonvoorziening.

2.1.3 Congressen

Vanuit het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen verzorgden we lezingen op (inter)nationale congressen over gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

Jana Knot-Dickscheit:

Knot-Dickscheit, J. & Tausendfreund, T. (2023, March). Ein Niederländisches Modell und Praxisbeispiel. Zusammen1Plan – Digitale Plattform zur Hilfestellung. [A Dutch model and practical example. Together1Plan - Digital platform for care organisin]. Interfall-Konferenz, 'Case Management als Methode zur gelingenden Zusammenarbeit', 16 March 2023, Switzerland, Zurich, Online.

Knot-Dickscheit, J. & Tausendfreund, T. (2022, June): Workshop Partizipative Hilfeplanung und Dokumentation bei multiplen und chronischen Problemlagen. Zusammen 1 Plan. [Participatory care planning and documentation in multiple and chronic problem situations. Together 1 plan]. Conference 'Partizipation junger Menschen in stationären Erziehungshilfen. Sichtweisen, Herausforderungen, Ansätze' [Participation of young people in residential child care. Views, challenges, approaches], 16 June 2022, Switzerland, Zurich, ZHAW.

Knot-Dickscheit: Chair Invited symposium EUSARF 2021 'Children in families with multiple problems'. EUSARF 2021 Conference XVI, 'The perspective of the Child', Switzerland, Zurich, 1-3 September 2021, Online.

Knot-Dickscheit, J. & Tausendfreund, T. (2021): Children in families with multiple problems: historical and future perspectives. EUSARF 2021 Conference XVI, 'The perspective of the Child', 2 September 2021, Switzerland, Zurich, Online.

Knot-Dickscheit, J. (2021). Erfahrungen mit dem Praxistransfer aus Fallanalysen in den Niederlanden. Webinar Erkenntnisse aus Fallanalysen: (Inter)nationale Herausforderungen des Praxistransfers, 17. Deutscher Kinder- und Jugendhilfetag. Wir machen Zukunft-Jetzt! [Experiences with practice transfer from case analyses in the Netherlands. Webinar Insights from Case Analyses: (Inter)national Challenges of Practice Transfer, 17th German Child and Youth Welfare Day. We make the future - now!], 18-20 May, Online. <https://www.jugendhilfetag.de/ueber-den-17-djht>

Knot-Dickscheit, J. (2021). De waarde van IAG voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Dagcongres 'Samen Vooruit' rond de Intensieve Ambulante Gezinsbehandeling [The value of IAG for families with multiple and complex problems. Day conference 'Moving Forward Together' around Intensive Outpatient Family Treatment.], 11 november 2021. 't Hart, Wekerom.

Knot-Dickscheit, J. (2021). Handvatten: Herziene Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Congres Gezinnen met complexe en meervoudige problemen [Guidance: Revised Guideline Families with Multiple and Complex Problems. Congress Families with complex and multiple problems], 20 juni 2021, ReeHorst, Ede.

Danielle Jansen:

May 2022

“A scientific reflection on the advice for the organization of youth care in the Province of Groningen”. Final conference regional vision youth care.

“Health systems as an important social determinant: possibilities and challenges to improve health and reduce inequity”. Opening of the Center of Expertise Social Sciences, Health and Well-being. Faculty of Behavioural and Social Sciences, University of Groningen, the Netherlands.

April 2022

“Resilient health care systems for children and mothers. Mitigating the impacts of COVID-19 on Maternal and Child health services”. 2nd WHO Europe Regional Meeting.

November 2021

“Look at the family through time” [“Kijk op het gezin door de tijd heen”]. Online-congres All children live at home?! [Alle kinderen wonen thuis?!] Branches gespecialiseerde zorg voor de jeugd.

March 2021

“Adolescent health and links between IAAH (The International Association for Adolescent Health) and EUPHA (European Public Health Association)”, webinar organized by the UNESCO Chair ‘Global Health and Education’ series.

“Problems and interventions for families with multiple and complex problems”, webinar organized by the Knowledge center youth Friesland.

May 2021

Podcast of CDA Member of Parliament René Peters who interviews 30 youth care specialists about all kinds of aspects of youth care.

January 2021

Lecture for the Flevo Academy Youth (a joint initiative of the Flevoland municipalities, Flevoland youth care institutions and Windesheim University of Applied Sciences) on the organization of and ways to improve youth care.

Loraine Visscher:

Visscher, L. (2023). Samenwerken met het sociaal netwerk van gezinnen met meervoudige en complexe problemen: wat vinden jongeren en ouders belangrijk? Presentatie tijdens een boeklancering bij Community Support op 20 maart 2023.

Visscher, L. & Jansen, D.E.M.C. (2022). Effectieve elementen van interventies voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen: op weg naar meer gepersonaliseerde interventies. Presentatie verzorgd voor het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport op 22 december 2022.

Visscher, L. (2022). Werkzame elementen van kleinschalige woonvoorzieningen voor jongeren. Presentatie tijdens de Voor de Jeugd Dag op 7 november 2022.

Visscher, L. (2022). Zo thuis en gewoon mogelijk wonen. Een onderzoek naar werkzame elementen van kleinschalige woonvoorzieningen voor jongeren. Presentatie tijdens de inspiratiebijeenkomst van het Jeugdexpertisenetwerk Noord-Nederland op 27 oktober 2022.

Visscher, L. (2022). Normaliseren in de hulp aan gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Lezing tijdens de Krachtdag van de gemeente Haarlemmermeer op 12 oktober 2022.

Visscher, L. (2022). Normaliseren als professional in de hulp aan gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Workshop tijdens de krachtdag van de gemeente Haarlemmermeer op 12 oktober 2022.

Visscher, L. (2022). Samenwerken met het sociaal netwerk van gezinnen met meervoudige en complexe problemen: do's and dont's. Presentatie tijdens de netwerkbijeenkomst van de Beroepsvereniging Professionals Sociaal Werk op 11 oktober 2022.

Visscher, L. (2022). De inhoud van de hulp aan gezinnen met meervoudige & complexe problemen: wat werkt? Presentatie tijdens de masterclass Jeugdhulp van Hogeschool Windesheim op 14 maart 2022.

Arjen van Assen:

2022

Seminar hulpverlening voor gezinnen met complexe en meervoudige problematiek samen met Tim Tausendfreund en Thomas Gabriel, t.g.v. promotie mei 2022.

Presentatie voor landelijk bestuur Leger des Heils, juni 2022. Presentatie onderzoeksresultaten onderzoek Kinder- en Jeugdcoaching en pitch (gehonoreerd) voor verdere structurele monitoring binnen ambulante jeugd en gezinshulp in heel Nederland.

Landelijke dag voor Academische Werkplaatsen verstandelijke beperkingen, juni 2022. Workshop over kwantitatief evaluatieonderzoek.

2.1.4 Samenwerking op onderzoeksgebied

We voeren met diverse partijen onderzoeksprojecten uit en geven hier enkele voorbeelden van:

In samenwerking met de Beweging van O, Radboud Universiteit Nijmegen, Praktikon en GGz-instelling Molendrift heeft het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen subsidie verkregen van het Fonds Welzijnswerk om de Verklarende Analyse te implementeren en te onderzoeken. Daarnaast is Angela Luteijn van de Radboud Universiteit Nijmegen begonnen met haar promotieonderzoek over de Verklarende Analyse. Zij begeleid door prof. dr. Ron Scholte en prof. dr. Paul van der Heijden (promotoren, Radboud Universiteit), dr. Jana Knot-Dickscheit (co-promotor, Rijksuniversiteit Groningen) en dr. Stijn Deckers (dagelijks begeleider, Radboud Universiteit).

Het onderzoek van het consortium Zware Opvoedproblemen en Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problemen (ZOP&GMCP) heeft kennis opgeleverd over werkzame elementen

in de hulp aan ZOP&GMCP. Het blijkt echter dat professionals het lastig vinden om deze kennis te vertalen naar hun eigen handelen. Vragen die leven zijn: Hoe bouw je samen met het gezin een ondersteunend sociaal netwerk op en hoe betrek je het bestaande netwerk bij de hulp aan het gezin? Hoe en in welke mate betrek je kinderen bij hulp? Hoe reflecteer je op de inhoud van hulp die is ingezet en wat is de meerwaarde daarvan? Per 1 maart 2022 is het Expertisecentrum GMCP, samen met C4Youth, de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, Windesheim lectoraat Jeugd en ExPex Friesland een implementatieproject gestart waarin we samen met jongeren, ouders, relevante organisaties uit de praktijk, HBO/WO opleidingen en beleidsmakers op zoek gaan naar antwoorden op deze vragen. Het doel is om twee praktische workshops te ontwikkelen voor professionals: een workshop gericht op het betrekken van het sociaal netwerk en kinderen binnen interventies voor ZOP&GMCP en een workshop gericht op het reflecteren op het eigen handelen. We bundelen bestaande kennis over deze onderwerpen en vullen dit aan met praktische tips, do's and don'ts vanuit de praktijkprofessionals en ervaringsdeskundigen. Op deze manier hopen we dat de workshops professionals handvaten geven voor het betrekken van het sociaal netwerk en kinderen binnen interventies en voor het reflecteren op het eigen handelen. Betrokkenen vanuit het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen: Loraine Visscher, Danielle Jansen, Arjen van Assen, Jana Knot-Dickscheit.

In vervolg op het onderzoek van het consortium gezinnen met zware opvoedproblemen (ZOP) en meervoudige en complexe problemen (GMCP) startten we op 1 december 2022 met een nieuw ZonMw project. Door middel van dit onderzoek willen we zicht krijgen op 1) verschillen tussen jongens en meisjes in aangeboden zorg en effectiviteit daarvan; en 2) de mate waarin professionals in hun werk sensitief zijn ten aanzien van specifieke behoeften, problemen en risico's van jongens en meisjes en van LHBTIQ+ jongeren. Dit doen we omdat verschillen in genderidentiteit of seksuele oriëntatie van jongeren onderbelicht zijn in onderzoek en praktijk, terwijl LHBTIQ+ jongeren oververtegenwoordigd zijn in de jeugdhulp. De data die zijn verzameld door het consortium ZOP & GMCP zullen binnen dit onderzoek worden benut. Daarnaast zullen aanvullende interviews afgenomen worden met hulpverleners werkzaam in interventies gericht op ZOP en GMCP over de ondersteuningsbehoeften van LHBTQIA+-jongeren. De resultaten van het onderzoek worden verwerkt in Webinars, kennisclips en een handreiking voor professionals. Het project is een samenwerking tussen het Expertisecentrum GMCP, de afdelingen Huisartsgeneeskunde en Gezondheidswetenschappen van het UMCG, de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland en ExPex Friesland. Betrokkenen vanuit het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen: Loraine Visscher, Danielle Jansen, Arjen van Assen.

Loraine Visscher is betrokken bij een nieuw ZonMw project dat wordt geleid door TNO en zich richt op het voorkomen van de opeenstapeling van problemen van gezinnen met meervoudige en complexe problemen (GMCP) en het voorkomen van terugval door te investeren in duurzame veerkracht en beschermende factoren in GMCP. Om dit te realiseren zal worden geprobeerd om met een systeem-dynamische methode het complexe samenspel tussen deze gunstige factoren (in de tijd) te begrijpen en te ontrafelen. In het project werken gezinnen, professionals en beleidsmakers samen. De ervaringen van deze betrokkenen worden verzameld en gecombineerd met kennis uit kwantitatieve gegevens en literatuur. De verzamelde informatie wordt gebruikt om een veerkrachtmodel te ontwikkelen en aanknopingspunten te vinden voor preventie, veerkracht en empowerment van GMCP. Vervolgens worden in Resilience Action Labs gezamenlijk tools ontwikkeld, in aanvulling op bestaande interventies, om de veerkracht van GMCP te versterken. Deze tools zullen vervolgens worden geëvalueerd in kleine praktijkpilots.

In de afgelopen periode hebben we ons tevens gericht op maken van langjarige afspraken rondom onderzoek met verschillende praktijk-instellingen: Molendrift, Yorneo, Ambiq. Jeugdhulp Friesland. Het samenwerkingscontract en de overeenkomst gegevensbescherming met GGZ-instelling Molendrift, die we hebben geïnitieerd en samen vorm hebben gegeven met Molendrift, Research Support en de Juridische Afdeling van GMW, geldt als voorbeeld binnen GMW. Betrokkenen vanuit het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen: Jana Knot-Dickscheit, Loraine Visscher, en Arjen van Assen.

Danielle Jansen werkt samen met Berenschot aan een onderzoek in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), in samenspraak met de Ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Het betreft onderzoek naar de keten waarin ondersteuning voor kinderen wordt georganiseerd en waar onder andere kinderdagcentra (KDC's), medische kinderdagcentra (MKD's), kinderopvang en onderwijs deel van uitmaken. Het eerste deel van het onderzoek is een initieel onderzoek naar de aantallen (en ontwikkeling) van de problematiek. Het tweede deel van het onderzoek richt zich op de achterliggende trends en onderliggende factoren. Het doel van het onderzoek is beter zicht te krijgen op of er belemmeringen zijn in de verschillende delen van de keten voor het organiseren van het best passende aanbod voor kinderen en zo ja, welke belemmeringen dat dan zijn en waar in de keten deze het meest voorkomen.

2.2 Onderwijs

We hebben heel veel activiteiten ontplooid op het gebied van onderwijs. Het onderwijs omvatte het verzorgen van scholingen en Webinars voor verschillende doelgroepen en kennisverspreiding voor een breed publiek, maar ook internationaal onderwijs. We geven hier enkele voorbeelden:

2.2.1 Scholing

Knot-Dickscheit, J. (2023, maart). 'Gezinnen met meervoudige en complexe problemen Actuele inzichten en handelingsadviezen' [Families with multiple and complex problems. Actual insights and handling recommendations]. Landelijke Scholingsdag Gedragswetenschappers Raad voor de Kinderbescherming, 13-03-2023, Nederland, Online.

De Jong, Y. & **Knot-Dickscheit, J.** (2023, februari). Verklarende Analyse (Explanatory Analysis). 02-02-2023, Nederland, Groningen, UMCG, Stuurgroepvergadering (Steering Committee Meeting) C4Youth.

Loykens, E. & **Knot-Dickscheit, J.** (2022, november). Samenwerkend hulpverleners aan gezinnen met meervoudige & complexe problemen. (Collaborative helping families with multiple & complex problems). 03-11-2022, Nederland, Groningen, Online.

Van Assen, A.G. (oktober, 2022). Participatie van kinderen en jongeren in thuishulp en jeugdbescherming voor kenniswerkplaats. Webinar.

Jansen, DEMC. Lecture 'The organization of care for vulnerable children and adolescents' (basic programme medicine students) for medical students. University Medical Center Groningen, the Netherlands

Jansen, DEMC. Lecture 'Health systems' in course 'Strategic Nursing Leadership', University Medical Center Groningen, the Netherlands.

Jansen, DEMC. Lecture 'Health Systems and Prevention Research'. Research master Clinical and Psychosocial Epidemiology (CPE), University of Groningen, the Netherlands

2.2.2 Webinars

We zijn trots op onze reeks aan Webinars die we in samenwerking met de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland organiseren. De Webinars zijn gratis toegankelijk voor een brede doelgroep van hulpverleners, onderzoekers, beleidsmakers en politici. De Webinars worden zeer goed ontvangen en druk bezocht. Voor de Webinars nodigen we sprekers uit die de nieuwste onderzoeksinzichten kunnen vertalen voor een breed publiek en die deze omzetten in concrete handelingsadviezen. De Webinars worden voor iedereen toegankelijk ter beschikking gesteld op de website van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen: <https://www.rug.nl/gmw/expertisecentrum-gmcp/onderwijs-onderzoek/webinars>

2.2.3 Publieksacademie

Vanuit het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen heeft Jana Knot-Dickscheit een bijdrage kunnen leveren aan de Publieksacademie van de faculteit

GMW. Deze lezing kan terug worden gezien op: <https://www.rug.nl/gmw/expertisecentrum-gmcp/onderwijs-onderzoek/webinars-/publieksacademie-sociale-wetenschappen-3-veilig-opgroeien-in-een-gezin-met-ernstige-problemen>

2.2.4 Masteronderwijs RuG

De onder 2.2 genoemde samenwerking met diverse praktijkinstellingen betekent ook dat we met deze instellingen afspraken hebben gemaakt over stage- en thesisplaatsen voor onze studenten.

2.2.5 Internationaal onderwijs

Lectureship ZHAW Zürich 24th of February 2023: «CAS Sozialpädagogische Familienbegleitung». 'Sozialpädagogische Hilfen für Familien mit multiplen und chronischen Problemen'. Tim Tausendfreund & **Jana Knot-Dickscheit**. (Online)

Tausendfreund, T. & **Knot-Dickscheit, J.** (2022): 'Interventionen in Namen des Kindeswohls. Internationale Befunde zur Begleitung von Familien mit multiplen und chronischen Problemen' ['Interventions in the Name of the Child's Welfare. International findings on the provision of care for families with multiple and chronic problems']. As part of the seminar series 'Viktimisierung von Kindern' ['Victimization of Children']. Seminar, 9 June 2022, University of Leuphana, Lüneburg, Germany.

Tausendfreund, T. & **Knot-Dickscheit, J.** (2022): Sozialpädagogische Arbeit mit Familien bei multiplen und chronischen Problemen. Eine Fortbildung für die Stiftung Zürcher Kinder- und Jugendheime Im Rötel – Sozialpädagogik für Familien und Jugendliche. [Social pedagogical work with families with multiple and chronic problems. A training course for the Zurich Children's and Youth Homes Foundation Im Rötel - Social Pedagogy for Families and Adolescents.] 13 June, Rötli, Zurich, Switzerland.

Lectureship ZHAW Zürich 3rd of December 2021: «CAS Sozialpädagogische Familienbegleitung». 'Multiproblematiken in Familien'. **Jana Knot-Dickscheit** & Tim Tausendfreund. (Online).

2.3 Advisering

Het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen wordt geconsulteerd door verschillende partijen over vraagstukken als beleid rondom gezinnen met meervoudige en complexe problemen vanuit gemeenten maar ook over het inrichten en monitoren van zorg. We beantwoorden deze vragen onder andere door het geven van lezingen aan wethouders van gemeenten, door adviseringsgesprekken te voeren met vertegenwoordigers van praktijkinstellingen en -initiatieven. Daarnaast nemen we deel aan expertmeetings en expertraadplegingen rondom deze gezinnen. We geven enkele voorbeelden en laten vervolgens een overzicht zien van alle activiteiten op het gebied van advisering:

Danielle Jansen maakt deel uit van één van de werkgroepen die zijn ingesteld in het kader van Hervormingsagenda Jeugd. Het ministerie van VWS, zorgaanbieders, cliënten, cliëntenvertegenwoordigers, professionals en de VNG werken samen aan de Hervormingsagenda Jeugd 2022-2028, met als doel hulpverlening te verbeteren en het jeugdstelsel beter beheersbaar te maken. Zie: <https://vng.nl/artikelen/hervormingsagenda-jeugd>

Familiekracht, een initiatief van Altra en De Opvoedpoli op het gebied van familie zorg benaderde in 2022 het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

FamilieKracht is een intensieve hulpvorm voor multistress gezinnen met kinderen in de leeftijd van 0 tot 23 jaar waarbij sprake is van (een vermoeden van) ggz-problematiek en een vastgelopen thuissituatie. De vraag aan het Expertisecentrum GMCP was om mee te denken over doorontwikkeling tijdens drie ontwikkelochtenden, samen met uitvoerende hulpverleners, ervaringsdeskundige ouders en andere betrokkenen. Loraine Visscher heeft hieraan vanuit het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen bijgedragen.

Op 1 april 2022 heeft Danielle Jansen een bijdrage geleverd aan de Paneldiscussie “Zinvolle zorg voor de jeugd GGZ”, onderdeel van het Dreams Symposium “Samenwerken in de zorg voor kinderen en jongeren” in Amersfoort.

2.3.1 Overzicht advieswerk

Jana Knot-Dickscheit:

2021

- Prevention of out of home placement’. [‘Voorkomen Uithuisplaatsing’]. On behalf of the Ministry of VWS Health, Welfare and Sport. (8 November 2021).
- In samenwerking met Saskia Sadler, Lonneke Kamp, Sandrien Bos (gemeente Groningen), Marike Serra (Accare), Marleen van Aggelen (Elker) en Heleen Stevenson (RIGG) is er een Toolkit voor projectmonitoring ontwikkeld. <https://monitoringtoolkit.nl/>

2020 – present

- Board Member Coordination Team Academic Workplace Groningen.
- Project advisor Regionale Kenniswerkplaats Jeugd Friesland. [Regional Knowledge Workplace Youth Friesland].

Danielle Jansen:

2022

- Member of the network ‘Advisors Care (specialty European healthcare systems and organization of healthcare)’ for Pieter Omtzigt (an independent Dutch politician)
- Member of the panel ‘Interim program evaluation Erasmus School of Health Policy & Management (ESHPM)’ (interim program evaluation of the Bachelor's in Health Sciences, the Master's in Health Economics Policy & Law and the Master's in Health Care Management)
- Member of the external validator committee Belgian Health Care Knowledge Centre (KCE) on a policy proposal on the organization and activity of pediatric services and on the possibility of providing specialized care in the child's home environment (commissioned by the Federal Minister of Health, Frank Vandenbroucke)

2021 - present

- Member of the steering group (regiegroep) of the regiovisie youth care of the Groninger municipalities
- Member of the Working Group on Data and Monitoring of the Dutch Youth Reform Agenda (Hervormingsagenda Jeugd)
- Advisory group national approach to waiting lists in youth care (Support team Care for the Youth)
- Member of the IAAH (International Association of Adolescent Health) Education committee

Loraine Visscher:

2023

- Lid ZonMw begeleidingscommissie van een onderzoek naar de verbinding tussen volwassen-GGZ en Jeugdhulp.

Arjen van Assen:

2023

- Advisering Jeugdhulp Friesland over kwaliteitsmonitoring.

2022

- Aadvisering systematische monitoring Leger des Heils ambulant, landelijk. Op basis van de pitch die is toegekend in juni gaat het LdH landelijk monitoren. I.s.m. Vischer, L., Knot-Dickscheit, & Post, W.J.
- Advisering Wolfert in Context m.b.t. monitoring uitkomsten. We hebben eerste gesprekken gehad over hoe Wolfert evtueel op de lange termijn uitkomsten kan monitoren om ambulante hulp en kortdurende gezinsopname

2.4 Netwerk

We hebben veel tijd geïnvesteerd in versteviging en uitbreiding van ons netwerk. De mensen van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen zijn onderdeel van verschillende regionale, nationale en internationale netwerken. We hebben actief de samenwerking opgezocht met het Jeugd Expertisecentrum Noord Nederland (JENN) en bijvoorbeeld met hen en andere partners een gezamenlijk document opgesteld over de Verklarende Analyse en aan onderzoek meegedaan en gerapporteerd over Kleinschalige Woonvoorzieningen. Tevens maken we als adviseurs dan wel als lid van het coördinatieteam deel uit van de Kenniswerkplaats Jeugd Friesland en C4Youth. Op onderzoeksgebied hebben we onderzoeksprojecten met bijvoorbeeld Radboud Universiteit Nijmegen, Erasmus Universiteit Rotterdam en verschillende praktijkinstellingen. Tevens zijn we gelieerd aan de Beweging van O. We maken ook deel uit van het landelijke Netwerk Integraal Werken en het Internationale Netwerk Gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

In december 2022 hebben we de collega's van de Hogeschool Windesheim van het Lectoraat Jeugd op bezoek gehad en uitgewisseld over de mogelijkheid van samenwerking op het gebied van onderzoek en onderwijs.

Het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen heeft vanaf het begin samengewerkt met basiseenheden/afdelingen binnen (sociologie) en buiten (Eerstelijns geneeskunde en Langdurige zorg; gezondheidswetenschappen) de faculteit GMW. In 2022 hebben we tevens de samenwerking met Ruimtelijke Wetenschappen verkend. We hebben onze werkzaamheden en onderzoeksprojecten aan elkaar voorgesteld en met elkaar afgesproken de samenwerking waar kan op te zoeken.

2.5 Andere activiteiten

We hebben geïnvesteerd in de verdere naamsbekendheid van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Dit onder andere door het maken van een (digitaal) boekje over het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen met voorbeelden over onze activiteiten: <https://www.rug.nl/gmw/expertisecentrum-gmcp/>

Veel aandacht trekken we daarnaast met onze Nieuwsbrief Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen die om de twee maanden verschijnt op LinkedIn en Facebook en ook via onze mailinglijst wordt verspreid.

Als Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen zien we het als onze verantwoordelijkheid om ons in de media actief in discussies te mengen die te maken hebben met onze doelgroep. Dit doen we o.a. door middel van opiniestukken en het geven van interviews. We geven een overzicht:

Jana Knot-Dickscheit:

Knot-Dickscheit, J. & Kalverboer, M. (2022). 'Als we zo met kinderen omgaan, is een beetje onveilig thuis dan niet beter dan heel onveilig in een instelling?' | publieksacademie sociale wetenschappen. Interview en tekst Maaïke Borst. Dagblad van het Noorden, 10 september 2022. <https://dvhn.nl/groningen/Liever-een-beetje-onveilig-thuis-dan-heel-onveilig-in-een-instelling-27909508.html>

Knot-Dickscheit, J. (2022). Expertisecentrum GMCP: Hoe kunnen we gezinnen met langdurige en complexe problemen beter helpen? Interview voor GMW nieuws. <https://myuniversity.rug.nl/infonet/medewerkers/gmw/news/fmcp-center-of-expertise-how-can-we-better-help-families-with-long-term-and-complex-problems>

Knot-Dickscheit, J. (2021). Als uithuisplaatsing dreigt, is een advocaat geen redmiddel. Jeugdhulp moet gericht zijn op ouder én kind. Opinie. Dagblad van het Noorden, 1 oktober 2021 (ook gepubliceerd in Leeuwarder Courant). <https://dvhn.nl/meningen/Jeugdhulp-nog-te-veel-gericht-op-ouders-27069534.html>

Danielle Jansen:

Opinie: Bied gevluchte kinderen menselijke leefsituatie, mét vaccinaties en mentale zorg. Danielle Jansen en Károly Illy. De Volkskrant, 19 oktober 2022: <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-bied-gevluchte-kinderen-menselijke-leefsituatie-met-vaccinaties-en-mentale-zorg~b71d22fa/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Jeugdzorg wil 'een Remkes' die eindelijk een doorbraak forceert. Interview Trouw, 10 Oktober 2022: <https://www.trouw.nl/binnenland/jeugdzorg-wil-een-remkes-die-eindelijk-een-doorbraak-forceert~ba1ac56b/>

Vaccineren van kinderen. Op1, 29 november 2021: https://www.npostart.nl/op1-29-november-2021/29-11-2021/POW_05148077

Vaccineer kinderen niet om groepsimmunitet te bereiken. Károly Illy en Danielle Jansen. Trouw. 24 november 2021. <https://www.trouw.nl/opinie/vaccineer-kinderen-niet-om-groepsimmunitet-te-bereiken~b208f41d/> en Op1: https://www.npostart.nl/op1-29-november-2021/29-11-2021/POW_05148077

Deze socioloog van het UMCG verzet zich tegen coronaprik voor jonge kinderen: 'Ze worden de dupe van onverantwoordelijke volwassenen'. Dagblad van het Noorden, 24 november 2021: <https://dvhn.nl/groningen/Deze-socioloog-van-het-UMCG-verzet-zich-tegen-vaccinatie-tegen-corona-voor-jonge-kinderen-Ze-worden-de-dupe-van-onverantwoordelijke-volwassenen-27222688.html>

Meer vaccinatiebereidheid onder meer minderheden. Broerstraat 5 (RuG alumni newspaper). Danielle Jansen. 1 oktober 2021. <https://www.rug.nl/alumni/magazines-and-newsletters/broerstraat-5/pdf-los-per-nummer/b5-2021-3/00-okt2021-web.pdf>

Buitenlanders kunnen ook in Groningen QR-code krijgen. Dagblad van het Noorden. 11 oktober 2021. <https://dvhn.nl/groningen/Buitenlanders-kunnen-ook-in-Groningen-QR-code-krijgen-27092395.html>

Geef jongvolwassenen perspectief in plaats van uitzichtloosheid. Danielle Jansen en Károly Illy. Het Parool. 22 september 2021. <https://www.parool.nl/columns-opinie/opinie-geef-jongvolwassenen-perspectief-in-plaats-van-uitzichtloosheid~b8ece0e3/> Dagblad van het Noorden. 29 september 2021. <https://dvhn.nl/meningen/Geef-jongvolwassene-perspectief-in-crisistijd-27067731.html>

Ongevaccineerden vaak juist onwetend in plaats van onwillig. Interview Dagblad van het Noorden. 6 augustus 2021. <https://dvhn.nl/groningen/Hulpverleners-moeten-de-wijken-in-om-niet-gevaccineerden-te-overtuigen-26975519.html>

Voor een vaccin moet je in de moskee zijn. 12 juli 2021. Interview Trouw. <https://www.trouw.nl/religie-filosofie/voor-een-vaccin-moet-je-in-de-moskee-zijn~bb5304c3/>

Podcast René Peters: Jeugdzorg, hoe nu verder? 24 juni 2021. <https://nederlandse-podcasts.nl/podcast/rene-peters-jeugdzorg-hoe-nu-verder/peters-podcast-16-danielle-janssen>

In Nederland gaapt een grote vaccinatielooft, migranten blijven achter. Danielle Jansen. Interview De Volkskrant. 21 juni 2021. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/in-nederland-gaapt-een-grote-vaccinatielooft-migranten-blijven-achter~b0515b77/>

Het versterken van het jeugdstelsel: wat is daarvoor nodig? Blog Koepel Adviesraden Sociaal Domein. <https://koepeladviesradensociaaldomein.nl/blog/het-versterken-van-het-jeugdstelsel-wat-daarvoor-nodig>

Geef kinderen voor hun gezondheid snel de sportzalen terug. Danielle Jansen en Károly Illy. Het Parool. 22 april 2021. <https://www.parool.nl/columns-opinie/opinie-geef-kinderen-voor-hun-gezondheid-snel-de-sportzalen-terug~b723c174/>

Wacht niet met fysiek onderwijs totdat de coronacrisis voorbij is. Danielle Jansen. RTV Noord. 14 januari 2021. <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/780001/wacht-niet-met-fysiek-onderwijs-totdat-de-coronacrisis-voorbij-is>

3 Vooruitblik

Sinds de oprichting van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen hebben we, zoals uit de voorgaande pagina's blijkt, talrijke activiteiten ontwikkeld op het gebied van onze vier pijlers: onderzoek, onderwijs, advisering en netwerk. Voor de komende periode en jaren zal het erom gaan het niveau te handhaven en daar waar mogelijk verder uit te bouwen.

3.1 Onderzoek

Op het gebied van onderzoek zijn wij onderdeel van verschillende onderzoeksconsortia en voeren wij op dit moment diverse onderzoeken (mede) uit. Doel is het deze onderzoeken succesvol af te ronden en hierover te publiceren. Ook willen we onze onderzoekslijnen samen met praktijkinstellingen verder uitbouwen en onderzoekssubsidies aanvragen. Jana Knot-Dickscheit is lid van de redactie van het diamond open acces tijdschrift *Jeugd in Ontwikkeling* en werkt de komende maanden samen met Leonieke Boendermaker (HvA, UVA) aan een themanummer van dit tijdschrift over gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Verschillende collega's van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen zullen met een publicatie bijdragen aan het themanummer. Verder hebben voor de komende periode verschillende presentaties op (inter)nationale congressen gepland.

3.2 Onderwijs

Een van de bovengenoemde lopende onderzoeksprojecten is gericht op de ontwikkeling van workshops voor professionals. De workshops dienen professionals te trainen in het werken met het netwerk van gezinnen met meervoudige en complexe problemen. We willen deze workshops in samenwerking met onze partners in de toekomst als een vast scholingsaanbod vanuit het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen aanbieden. Op lange termijn willen we onder meer met onze collega's van de Hogeschool Windesheim en het Landelijke Netwerk Integrale Zorg verkennen in hoeverre we een breder scholingsaanbod kunnen ontwikkelen voor post-HBO en post Master professionals op het gebied van gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Dit is echter een meerjarenproject.

3.3 Advisering

Onze activiteiten m.b.t. de pijler advisering zijn op dit moment vooral vraaggericht. We willen onder meer samen met het Landelijk Netwerk Integrale Zorg verkennen, in hoeverre we hier een nog meer proactieve houding in kunnen aannemen. Door de decentralisatie en transformatie in de jeugdzorg als gevolg van de invoering van de nieuwe Wet op de Jeugdzorg in 2015 zien we dat overheden op zoek zijn naar goede oplossingen voor de doelgroep gezinnen met meervoudige en complexe problemen. Echter, doordat de verantwoordelijkheden voor de jeugdzorg volledig bij de gemeenten zijn komen te liggen, is er sprake van een versplintering in beleid. Met elke verkiezingen vinden verschuivingen van beleid plaats en hebben we te maken met nieuwe wethouders. Onder deze omstandigheden is het moeilijk langdurige partnerschappen op te bouwen en betrokken te worden. We willen hierin blijven investeren, maar het is een vraag van lange adem.

3.4 Netwerk

We zijn continu bezig met het uitbreiden van ons netwerk. Dit gebeurt mede door de verschillende onderzoeks- en onderwijsprojecten waarbij het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen betrokken is. Voor de komende periode willen we nog meer investeren in: langdurige samenwerkingsovereenkomsten met praktijkinstellingen; onze internationale netwerkcontacten; en in het zichtbaar en vindbaar maken van ons netwerk via de website van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen.

Het team van het Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen

Jana Knot-Dickscheit

Danielle Jansen

Carolien Lunenburg

Lorraine Visscher

Arjen van Assen

Lysbert Zeinstra

Nynke Blokland

Hans Knot

Emma Bos